

спадковість посад, завеликі бюрократичні апарати, що безрезультатно поглинають кошти тощо. Останні потрібні в кожній країні, але лише їх відповідність очікуваному від їх роботи результату робить їх існування доцільним для держави, а саму державу життєздатною.

Бойченко В.П.,
викладач МФ НаУКМА

ОБ'ЄДНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА МОГИЛИ ЯК ЗАПОВІТ СУЧАСНИКАМ

За більш ніж трьохсотлітнє панування в Україні російської імперської ідеології у наших знаннях рідної історії продумано й цілеспрямовано витворено неймовірні провали. Внаслідок цього більшість із нас не має в уяві цілісної картини історичного буття українського народу. І пов'язання в нашу пам'ять великих постатей минулого поступово заповнює ті прогалини.

Однією з таких постатей є Петро Могила - великий політичний, релігійний та освітній діяч України, митрополит Київський та Галицький, патріотична діяльність якого, як тепер розуміємо, багато в чому підготувала високу духовну міць української національно-визвольної війни під стягом Богдана Хмельницького.

Постать і діяльність митрополита Могилы надзвичайно актуальна і повчальна й сьогодні, коли знову, не менш гостро, постала віковична проблема об'єднання кількох церков України в єдину Українську національну церкву - духовну основу Української держави.

Завоювання Константинополя турками в 1453 р. і падіння православної Візантії спричинили натиск католицької Польщі на Україну і занепад Київської митрополії - константинопольські патріархи не могли впливати на ситуації і полишили Україну без підтримки.

Ще більше послабив православ'я розкол, влаштований Москвою, яка оголосила свою митрополію, офіційно закріпивши її в 1458 р, і спрямувала проти України свої дії на власне розширення. В таких умовах виникла вимушена акція - Берестейська унія 1596 р. Щоб зберегти український народ і його церкву від поглинання сусідніми агресивними державами, щоб зберегти нашу національну самобутність і рідну мову, частина церковних ієрархій пішла на це. Друга частина лишилась в православ'ї, підтримана запорозькими козаками та частиною міщан і селян.

Серед православного духовенства розкол викликав занепад духу, моральності і віри. Відчувався брак освіченості. Отже, уже тоді Україна, не спромігшись в критичний момент претензій, пред'явлених на вплив у ній одночасно Сходом і Заходом, чітко й всенародно визначитися в своїй європейськості і зберегти релігійну, а, отже, й всенародну єдність, стала на шлях церковного розколу, який триває досьогодні і є однією з найгостріших наших проблем.

Найсвітліші голови в нашій історії замислювалися над цією проблемою, а митрополит Петро Могила був серед тих, які починали діяти: творити в Україні єдиний спільний для обох церков і для всіх християн України Київський патріархат.

Ця ідея жила, але щоб її здійснити, потрібні були зусилля особистостей, сильних духом, вірою, волею, державним розумом. Це зрозумів Петро Могила і почав діяти. Зайнявши в 1632 р. митрополичу кафедру, він планомірно веде докорінну реорганізацію церковного і чернечого життя, домагається визначення легального становища православної церкви в Україні.

Він відроджує культурні й освітні традиції в Україні і розвиває їх. Відбудовує та реставрує давні церковні споруди, засновує Києво-Могилянську колегію та інші навчальні заклади і бібліотеки при них. Митрополит пише, упорядковує і видає багато церковних книг, серед яких славнозвісний "Требник", а також "Катехизис", який прийняв увесь слов'янський світ.

Він - великий меценат, адже усе робив на власні кошти та прибутки від родових маєтків, успадкованих від батька - господаря Волощини та Молдови. Стараннями Петра Могили піднялася з руїн і здобула авторитет православна церква України. Але то було лише півсправи. І Петро Могила йде далі: він стає ініціатором розробки проекту, який мав допомогти об'єднати дві українські церкви (Православну й Греко-католицьку) в єдину, самостійну конфесію.

Митрополит зумів глибоко проаналізувати тодішню європейську політичну ситуацію, і визначити шлях, яким мала йти майбутня Українська держава. Як пише історик М.Брайчевський, "Україна завжди відчувала себе Європейською державою, яка, проте, була відкрита і до зв'язків зі Сходом, звідки живилася і давньою елліністичною традицією, й ідеями ісіхазму та православ'я святоотечеської традиції".

Але на той час, після упадку Константинополя та падіння Візантії, "третім Римом" одноосібно проголосила себе Москва, претендуючи на "опіку" над усім православним світом. Отже, орієнтація на Схід та Москву була вже релігійно та політично безперспективною.

Обравши шлях єднання двох українських церков і створення єдиної Української церкви як духовного фундаменту незалежної Української держави, митрополит Петро Могила відстоював не підпорядкування Римові, не підлеглість Москві, а об'єднання українського християнства навколо Святого Києва з незалежним Київським патріархатом та орієнтацією України на Європу.

Ось як сформулював він принцип замирення вірних, які прийняли унію, з православним козацтвом та всіма православними: "Об'єднання церков і української спільноти в любові і мирі зі збереженням усіх особливостей у догматиці та обрядовості". Здається, цей заповіт великого митрополита - патріота міг би стати ядром сучасної ідеї об'єднання українських церков.

Боротьба Петра Могили за примирення церков, як і історично помилкова непримиренська позиція тодішнього козацтва, - великі уроки для сьогоденних церковних і державних діячів України.

Нашому суспільству потрібно сьогодні відродження духу і традицій Петра Могили.

Син молдавського князя - володаря, він став свідомим і діяльним українським патріотом - державником, який дивився набагато вперед і став великим політиком, культурним, духовним, державницьким діячем України. Пішовши з цього світу напередодні національно-визвольної війни

українського народу, він поклав життя на ствердження нашої духовності і встиг благословити Богдана Хмельницького на бойовий та державний подвиг.

Возій О., спудей,
факультет екології МІ НаУКМА

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ГРАВЮРИ

У проблемі "Київська Академія і українська гравюра" можна виділити три основні аспекти: академія як замовник гравюри; академія як "постачальник" тем та ідей для українських художників-графіків; викладання основ малюнку в академії і створення в такий спосіб "резерву кадрів" для розвитку графічного мистецтва. Всі ці аспекти тісно пов'язані між собою. Діяльність академії постійно впливала на формування одного з провідних осередків українського образотворчого мистецтва XVII-XVIII століть — "київської школи".

Розвиток освіти сприяв налагодженню у Києві друкарської справи. З виходом у 1616 р. першого посібника для учнів "Часослова" починається співробітництво Києво-Могилянської колегії і Києво-Печерської лаврської друкарні. Так, у 1622 р. було видано похоронний панегірик "Вірші на жалісний погріб зацного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного", який багато зробив для зміцнення школи. "Вірші" були видані окремою брошурою на 24 аркуші з трьома ілюстраціями-гравюрами на дереві, які виконав невідомий нам гравер народної школи. Гравюри виконані вільно й соковито, з декоративним розмахом, з характерним деформуванням постатей і предметів, з порушенням пропорцій і просторових скорочень, що помітно відрізняло їх від гравюр попередніх і наступних лаврських видань того часу. Зображали вони портрет Сагайдачного-вершника, герб запорізького війська і батальну сцену "Облога Кафи". В основі цих гравюр лежить наївний реалізм народного малюнка, осередком якого був київський Поділ, де знаходилася і братська школа, і саме братство. Збереглося чимало прямих і опосередкованих свідчень, що малюванню відводилася велика роль упродовж всієї історії закладу - від часу заснування братської школи до закриття академії, як світської установи, перетворення її на Київську духовну академію. До Києва запрошувалися кращі митці України.

Д.І.Вишенський писав про викладання мистецтв в академії першої половини XVIII ст., як про обов'язковий і до того ж улюблений студентами курс. Студенти завжди доволі майстерно розмальовували богословські й філософські конклюзії для диспутів, прикрашали різними зображеннями свої підручники і зошити.

Про методику навчання малюнку в академії у 80-ті роки XVIII ст. писав І.Тимковський - рисунок викладався системно, від копіювань елементарних зображень ("правил школи") до натурних фігурних етюдів і краєвидів. Тут вчилися художники, які докорінно змінили іконографію й стилістику українського іконопису Наддніпрянщини.